

Høringsinnspill til endringer i energimerkeforskriften for bygninger

Vi viser til Energidepartementets invitasjon om å gi innspill på høring om endringer i energimerkeforskriften for bygninger. Forslaget som er på høring, fremstår som en særnorsk ordning som ikke gjenspeiler det som andre nordiske land og EU legger til grunn i sine ordninger.

Energimerkeordningen har som hovedmål å fremme energieffektivisering og redusere energiforbruket i byggsektoren. Dette formålet støtter vi fullt ut. Det er imidlertid viktig at ordningen tilrettelegges på en slik måte at den gjenspeiler bygningens totale energiforbruk.

Norsk Bioenergiforening (Nobio) representerer den norske bioenergiindustrien og jobber for økt bruk og lønnsom produksjon av bærekraftig bioenergi i Norge. Våre medlemmer opererer i hele verdikjeden, fra produksjon av biobrensler til leveranse av ferdige produkter som varme, biogass, biokull og biodrivstoff.

Norsk Bioenergiforening ønsker å understreke viktigheten av at bygningsmassen bidrar til å redusere det totale strømforbruket og press på nettet, spesielt i en tid hvor effektutfordringer er et økende problem i det norske energisystemet. Energimerkeordningen bør være et verktøy som primært fokuserer på å minimere energibruken, uavhengig av energibærer, men også hensynta hvordan energibruken kan bidra til å jevne effekttopper i systemet, slik at vi oppnår et mer effektivt og bærekraftig energisystem.

For å lykkes med overgangen til et lavutslippssamfunn på en bærekraftig og fornuftig måte, må energiløsningene som velges, støtte opp under et mer robust og fleksibelt energisystem. Det innebærer at energikilder som bidrar til avlastning av kraftnettet, særlig i perioder med høy etterspørsel etter strøm, bør verdsettes høyere i energimerkeordningen. Vi mener at de foreslåtte primærenergifaktorene (PEF) for fjernvarme, fjernkjøling og bioenergi ikke samsvarer med departementets uttalte mål om at reguleringen skal stimulere til oppvarmingsløsninger som avlastet kraftnettet og reduserer strømbruken til oppvarming. Bioenergi er en slik energibærer som kan levere forutsigbar og regulert energi hele året, og bidrar dermed vesentlig til effektavlastning om vinteren.

Det er derfor avgjørende at energimerkeordningen fremmer løsninger som reduserer energibruk mest mulig, og samtidig legger til rette for effektiv utnyttelse av energisystemet som helhet. Fokus bør være på å bruke minst mulig energi og begrense energitopper, ikke hvilken energibærer som benyttes.

Primærenergifaktorene skal sørge for at bygninger med bruk av følgende energibærere i oppvarmingsløsninger likestilles; fjernvarme, bioenergi og varmepumpe

Oppvarmingsløsninger som fjernvarme og bioenergi spiller en viktig rolle i å avlaste kraftnettet, spesielt om vinteren når etterspørselen etter energi er størst. Departementet ba NVE vurdere primærenergifaktorer som kan gjøre slike løsninger sammenlignbare med effektive oppvarmingsløsninger basert på strøm. Dette peker i riktig retning, da det åpner for å likestille

bioenergi og fjernvarme med effektive varmepumper. Beregninger fra Multiconsult og Norconsult viser at faktorer på henholdsvis 0,3 og 0,45 vil likestille bioenergi og fjernvarme med lokale varmepumper.

Vi forstår ikke hvorfor primærenergifaktorene i høringsnotatet er foreslått så høye når to uavhengige konsulentfirmaer har svart på utredning og foreslått samme verdier for primærenergifaktorer som gjengitt over. Disse faktorene er i tillegg mer på lik linje med hva som brukes i våre naboland.

I høringsnotatet hevder departementet at Multiconsults beregnede faktorer for fjernvarme og bioenergi er urealistiske fordi varmepumpene som er benyttet i analysen var uvanlig effektive. Dette stemmer imidlertid ikke; beregningene tok utgangspunkt i en standard varmesentral (varmepumpe og spisslast), med SCOP (sesongvarmefaktor) på 2,2-2,3, som er ansett som en normal verdi. Vi mener at høringsnotatet har forvekslet momentan virkningsgrad «COP» (som nominelt er 4,7 ved de angitte temperaturnivåene) med årsvirkningsgrad «SCOP» for det relevante varmepumpeanlegget. Vektingsfaktorer på 0,3 og 0,45 for henholdsvis bioenergi og fjernvarme er derfor rimelige dersom målet er å sidestille dem med et normalt varmepumpeanlegg. Det er beklagelig at denne feilen ikke ble rettet før høringsnotatet ble sendt ut, da dette punktet er sentralt for departementets argumentasjon og kan være utfordrende for flere aktører å oppdage.

Vi mener primærenergifaktorene må gjenspeile likebehandlingen som departementet etterlyser. De foreslåtte faktorene gjenspeiler ikke den store og målbare gevinsten disse løsningene har for energisystemet som helhet. Med de foreslåtte verdiene blir ikke primærenergifaktorene i tråd med det de egentlig skal representere.

Behovet for at det skjer endring i samfunnets energibruk blir gjenspeilet i at mange ambisiøse byggeprosjekter ønsker å gå lenger enn karakter A ved å oppnå "A+", for eksempel gjennom BREEAM-NOR-sertifisering. De foreslåtte faktorene for bioenergi, fjernvarme og fjernkjøling medføre at selv nybygde bygg som benytter disse løsningene, ikke vil kunne oppnå energikarakter A eller oppfylle taksonomiens krav. Dette vil få alvorlige konsekvenser for både energisystemet og byggherrer, og vil utgjøre en vesentlig barriere mot effektiv utnyttelse av samfunnets tilgjengelige ressurser – noe som er svært uheldig. I helt konkrete eksempel har bygg, for å få karakter A og grønt lån, ikke kunnet benytte den svært energieffektive fjernvarmen, som ligger i bakken under bygget, men i stedet måtte tatt en ekstrakostnad ved å installere varmepumpe til flere millioner. Slike utslag av merkeordningen er svært lite samfunnsøkonomisk rasjonelt.

Andre nordiske land og EU har satt egne vektingsfaktorer. Beregningene gjort av Multiconsult er i samme linje som vektingsfaktorene for Sverige, Danmark, og også EU. Det er viktig å sørge for at vi ikke setter oss i en særnorsk situasjon og vi anbefaler derfor at det benyttes en primærenergifaktor på 0,3 for bioenergi 0,45 for fjernvarme og -kjøling, slik Multiconsults beregninger viser, for å sikre en teknologinøytral vurdering. Vektingsfaktorene Danmark, Sverige og EU bruker er vist i tabell 1 i Multiconsult sin rapport med dokumentkode 10251409-01-REV01.

Avslutningsvis vil vi understreke viktigheten av at myndighetene baserer primærenergifaktorene på grundige faglige vurderinger og solide begrunnelser.

Beregningsmetode og systemgrense

Systemgrensen i energimerkeordningen bør utformes slik at den fremmer valg av de mest lønnsomme og effektive løsningene for bygget, uavhengig av om disse er individuelle eller kollektive løsninger. Vi ser mange tilfeller der systemgrensen "levert energi" har ført til at kunder har valgt individuelle oppvarmingsløsninger på bekostning av gode kollektive løsninger som bioenergi og fjernvarme, til tross for at disse ofte er både konkurransedyktige og tilgjengelige i nærområdet. Dette skyldes ofte utbyggers ønske om å oppnå energimerke A, noe som i praksis svekker det norske energisystemet og begrenser bruken av løsninger som kunne bidra til å jevne ut effekttopper. Enova har i flere år støttet utbygging av fjernvarme og varmesentraler for å forbedre energiutnyttelsen og avlaste kraftnettet. Det er derfor problematisk hvis energimerkeordningen favoriserer elektriske løsninger, og bidrar til at fjernvarme og bioenergi, som er finansiert av fellesskapet, ikke utnyttes. Kommunene opplever at stadig flere utbyggere søker fritak fra tilknytningsplikten til fjernvarme, selv om byggene ligger godt til rette for tilkobling.

Energidepartementet argumenterer godt om forskjellen på en kWh med strøm og en kWh med varme. I tillegg ønsker vi å understreke at verdien av en kWh varierer betydelig avhengig av årstid og hvilke forhold energien er tilgjengelig under, noe som bør tas i betraktning ved fastsettelsen av vektingsfaktorene. Dagens ordning, der levert energi summeres over hele året, tar ikke hensyn til dette. Dette utgjør en betydelig svakhet, som også Energidepartementet har påpekt.

Vi støtter overgangen til SN-NSPEK 3031:2021 som beregningsgrunnlag for energikarakteren, i stedet for den eldre NS 3031:2014.

Vi er enige i at energikarakteren skal baseres på "vektet levert energi", hvor både levert og eksportert energi vektet med faktorer. Videre støtter vi bruken av referanseklime i beregningene. Når det gjelder innføring av primærenergifaktorer og vektingsfaktorer for ulike energibærere, støtter vi prinsippet, men vi er uenige i de foreslåtte verdiene for fjernvarme, fjernkjøling og bioenergi.

Vi er også imot den foreslåtte grensen på fem bygg som kan forsynes av samme oppvarmingsanlegg uavhengig av eiendomsgrenser. En slik begrensning vil hindre etableringen av effektive oppvarmingsanlegg, for eksempel basert på varmpumper, datasentre eller bioenergi, som ofte leverer varme eller kjøling til mer enn fem bygg. Energimerket bør ikke kunne endres bare på grunn av eierforhold eller antall bygg som er i tilknytning til et anlegg. Energimerket må være uavhengig av andre forhold enn byggets totale energiforbruk.

Bioenergi og fjernvarme påvirker insentivene for energieffektivisering like mye som varmpumper

Selv om bioenergi og fjernvarme påvirker insentivene for energieffektivisering like mye som varmpumper, er det viktig å understreke at de mest effektive tiltakene for energieffektivisering i bygg handler om å redusere varmetapet. Tiltak som forbedret bygningsstandard og oppgradering av byggets isolasjon bidrar til å senke energiforbruket, uavhengig av hvilken energikilde som brukes til oppvarming. Byggereglene må stimulere til effektiv energibruk, og derfor stimulere til utnyttelse av varmeenergi fra tilgjengelige kilder. I høringsnotatet viser departementet til at primærenergifaktorer ikke bør redusere insentivene til å oppgradere eksisterende bygninger. Det argumenteres for at hvis fjernvarme og bioenergi vektet for lavt, kan dette svekke motivasjonen for

å gjennomføre varige forbedringer på bygningskroppen, som etterisolering og utskifting av vinduer og dører.

Lavere vektning av bioenergi og fjernvarme, som er beregnet med mål om å likestilles med varmepumpe, påvirker ikke insentivene for energieffektivisering annerledes enn varmepumpe. Faktorene som er foreslått i departementets høringsnotat overser anbefalingene fra eksperter som Multiconsult og Norconsult. Når en varmepumpe installeres i et bygg, forbedres energikarakteren betydelig uten at det nødvendigvis er gjort noen endringer på bygningens struktur. Varmetapet forblir uendret, og bygget blir ikke mer energieffektivt i seg selv, men energikarakteren forbedres fordi bruken av primærenergi reduseres ved installasjonen av varmepumpen. Det er ingen forskjell i energieffektiviteten ved at varme produseres lokalt med en varmepumpe, kontra i et fjernvarme- eller bioenergianlegg med lavt primærenergiforbruk.

Vi mener det er viktig å gi insentiver til varige oppgraderinger av bygninger for å redusere energibruken. Faktorer som virker som sterkere drivere til å motivere for oppgraderinger av bygningskroppen; energipris, politiske tiltak og byggekostnad. Det vil være kunstig å skape et skille mellom bioenergi, fjernvarme og varmepumper i denne sammenhengen. Energimerkeordningen bør derfor benytte teknologinøytrale primærenergifaktorer.

Energimerkeordningen bør tilpasses byggets reelle effektbehov

Å bruke årsgjennomsnitt som grunnlag for energimerket er lite hensiktsmessig når vi ser på når energien faktisk er nødvendig i det totale energisystemet. Man er ikke selvforsynt med energi hvis man ikke kan dekke sitt eget behov gjennom hele året. Solceller gir mye god energi på sommeren, men om vinteren er bygg avhengig av energikilder som bioenergi og fjernvarme, som kan levere stabil energi uavhengig av årstid. Det er viktig at enkle installasjoner, som varmepumpe eller solcelle på tak, ikke underbygger forskriftens insentiv og hensikt. Energimerket bør derfor legge større vekt på å redusere byggets effektuttak i kritiske perioder, særlig på vinterstid.

Tydeligere kommunikasjon til sluttbrukere

Det kan være utfordrende for forbrukerne å forstå energimerkets betydning. Vi foreslår derfor at det innføres bedre kommunikasjonstiltak som kan øke forståelsen rundt energimerkets nytteverdi og hvordan dette påvirker driftskostnader og miljøbelastning. Og at merkeordningen samsvarer med andre nordiske land samt EU.

Krav til energilagring og fleksibilitet

Vi mener at energimerkeordningen også bør inkludere krav til/godtgjøre energilagring og fleksibilitet i energibruken, for å møte utfordringene med en stadig mer ustabil energiforsyning. Dette vil sikre at bygningene er bedre rustet til å håndtere variasjoner i energibehov, samtidig som det bidrar til å redusere belastningen på kraftnettet.

Energimerkingens påvirkning på eiendomsmarkedet

Energimerkeordningen har stor innvirkning på eiendomsmarkedet, spesielt ved salg av boliger og næringseiendommer. Det er derfor avgjørende at ordningen er forutsigbar og gir en rettfærdig vurdering av bygningsmassen, basert på reelle forhold og en balansert vektning av energikilder som bioenergi og fjernvarme.

Bedre integrering med andre systemer

Vi foreslår at energimerkeordningen i større grad integreres med andre digitale byggsystemer og smarthus-løsninger. Dette vil kunne gjøre det enklere å hente ut data og oppdatere energimerket kontinuerlig, samtidig som det gir bygningseiere bedre innsikt i hvordan de kan optimalisere energibruken. Ved å legge til rette for en slik integrasjon, kan energimerkeordningen bidra til bedre styring av energiforbruket og mer effektiv utnyttelse av ressurser.

Åpenhet i energidata

Tilgang til åpne energidata fra bygg vil være nyttig for forskning, innovasjon og for å styrke bærekraftsarbeidet i byggebransjen. Ved å gjøre slike data tilgjengelige innenfor rammene av personvern og konfidensialitet, kan vi legge til rette for bedre beslutningsgrunnlag i energisektoren og gi muligheter for utvikling av nye, energieffektive løsninger. Den teknologiske utviklingen gir nye muligheter for effektivisering og tilgjengeliggjøring av energidata, og vi ser et stort potensial for å forbedre energimerkeordningen gjennom digitalisering.

Vi håper at våre innspill kan bidra til en bedre og mer effektiv energimerkeordning, og at våre forslag kan sikre at både energibruken og belastningen på kraftnettet blir optimalisert. Vi mener at det er viktig at ordningen fremmer løsninger som reduserer energibruk og samtidig legger til rette for enkle og tilgjengelige digitale systemer som kan støtte opp under energieffektivisering i hele bygningssektoren.

Med utgangspunkt i vår gjennomgang av høringsnotatet, mener vi at forbedringer i energimerkeordningen bør fokusere på riktig bruk av primærenergifaktorer og systemgrenser som reflekterer bygningenes reelle energibehov. Vi ønsker også større åpenhet i energidata for å fremme innovasjon, samt tiltak som sikrer at bygninger i større grad bidrar til å avlaste kraftnettet i perioder med høyt effektuttak. Vi stiller oss bak en modernisering av ordningen som også fremmer smarte løsninger og digitalisering.

Vi ønsker også å påpeke at høringsnotatet fremstår som teknisk omfattende og tidvis vanskelig tilgjengelig. Det kunne med fordel vært mer kortfattet og inneholdt mer informasjon om bakgrunnen for enkelte av de foreslåtte endringene. En mer presis og sammenfattet presentasjon ville kunne styrke lesbarheten og gjøre det enklere for interessenter å gi konkrete og målrettede innspill. Vi stiller oss til disposisjon for eventuelle spørsmål eller videre dialog rundt de temaene vi har tatt opp.

Med vennlig hilsen

Henriette Vivestad
Daglig leder
Norsk Bioenergiforening

Katharina Månun
Styreleder
Norsk Bioenergiforening